

Ελλάδα και ΚΕΠΠΑ

Συντάκτης: Αχιλλέας Λέλας, Αντιπρόεδρος ε.α.

1. ΓΕΝΙΚΑ.

Η Ελλάδα υπήρξε ανέκαθεν μεταξύ των χωρών που τάσσονται ένθερμα υπέρ της ανάπτυξης μίας Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) για την Ένωση, συμπεριλαμβανομένης της ανάδειξης μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας στον τομέα της άμυνας. Στο πλαίσιο αυτό, υποστήριξε καθ' όλη την διάρκεια της εξελικτικής διαδικασίας την ανάγκη ενίσχυσης της Ένωσης με μία αξιόπιστη και ισχυρή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας, η οποία θα διαθέτει το κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, την συνοχή και συνεκτικότητα, καθώς και τα επιχειρησιακά εργαλεία για την ανάδειξη του ρόλου της Ένωσης στην διεθνή σκηνή.

Η χώρα μας, με σταθερό πνεύμα ευρωπαϊκής αλληλεγγύης, συμμετέχει στις πρωτοβουλίες στο πλαίσιο της ΚΕΠΠΑ και συμβάλλει ουσιαστικά στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της Ένωσης, ιδιαίτερα σε περιοχές του άμεσου γεωγραφικού της περίγυρου (Δ. Βαλκάνια, Μ. Ανατολή, Μεσόγειος, Καύκασος), με στόχο την εξάλειψη των υφιστάμενων εστιών συγκρούσεων, την εμπέδωση της ειρήνης και ασφάλειας, την ανάπτυξη σχέσεων καλής γειτονίας και την δημιουργία συνθηκών βιώσιμης κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης μέσα σε ένα σταθερό περιφερειακό περιβάλλον.

Θεμελιώδες πλαίσιο των διεθνών σχέσεων, όπως αποτυπώνεται στην Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας, είναι ο Χάρτης των Η. Ε., ο οποίος απονέμει πρωτεύοντα ρόλο στο Συμβούλιο Ασφαλείας για την διατήρηση της παγκόσμιας ασφάλειας και ειρήνης. Εξίσου σημαντική είναι η δέσμευση των χωρών της Ένωσης στην αρχή της ειρηνικής επίλυσης των διαφορών, ενώ βασικό στόχο τους αποτελεί η ανάπτυξη ενός διεθνούς

συστήματος βασισμένου σε συγκεκριμένους κανόνες. Όλα τα ανωτέρω αποτελούν πάγιες θέσεις της χώρας μας.

Η Κοινή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας (όπως μετονομάστηκε η «Ευρωπαϊκή Πολιτική Ασφάλειας και Άμυνας» με τη Συνθήκη της Λισσαβόνας), αποτελεί τον επιχειρησιακό βραχίονα της ΚΕΠΠΑ. Στο πλαίσιο της ΚΠΑΑ, η ΕΕ αποφασίζει την ανάπτυξη αποστολών διαχείρισης κρίσεων, με στρατιωτικά και μη στρατιωτικά μέσα, οι οποίες συμβάλλουν στην υλοποίηση των ευρύτερων στόχων της ΚΕΠΠΑ. Για την Ελλάδα η ΚΠΑΑ αντικατοπτρίζει μία θεμελιώδη παράμετρο της συμμετοχής της στην Ένωση, εξ αιτίας των προκλήσεων ασφαλείας που αντιμετωπίζει η χώρα, καθώς η ανάπτυξη της συγκεκριμένης πολιτικής δύναται να συνεισφέρει ουσιώδη ερείσματα στη διασφάλιση της εθνικής της ασφάλειας.

2. Η γεωστρατηγική θέση της Ελλάδας και η Χάραξη εθνικής στρατηγικής

Η Ελλάδα είναι μια νοτιοανατολική, ευρωπαϊκή και μεσογειακή χώρα που βρίσκεται στο σταυροδρόμι χωρών και πολιτισμών, μεταξύ ανατολής και δύσης, βορρά και νότου, σε μια θαλάσσια περιοχή με τεράστια γεωπολιτική σημασία. Βρίσκεται σε μια επικίνδυνη περιοχή των Βαλκανίων, μια περιοχή γεμάτη από συγκρούσεις και εντάσεις, η οποία από το 1989, βρίσκεται σε κατάσταση ρευστότητας και σε αδιάκοπο εθνικιστικό αγώνα. Ωστόσο, η κρίσιμη θέση της Ελλάδας στο ιδιαίτερα εύθραυστο περιβάλλον δεν οφείλεται μόνο στα Βαλκάνια αλλά και στη Μέση Ανατολή, όπου η βία και η εγκληματικότητα μπορούν να οδηγήσουν σε ολοκληρωτική σύγκρουση. Ένα άλλος σημαντικός παράγοντας που δεν πρέπει να αγνοηθεί, είναι ότι η Ελλάδα είναι το μόνο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αισθάνεται, ακόμα και μετά τη λήξη ψυχρού πολέμου, να απειλείται η εθνική του κυριαρχία και η εδαφική του ακεραιότητα από γείτονα χώρα (Τουρκία).

Οι ριζικές αλλαγές στο διεθνές περιβάλλον ασφαλείας σαφώς επηρέασαν τη χάραξη στρατηγικής της Ελλάδας. Λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της οικονομικής της δύναμης, διαδραματίζει, όπως προαναφέρθηκε, σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη ευρωπαϊκών δομών στα Βαλκάνια, καθώς επίσης στη διαδικασία της διεύρυνσης και της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην περιοχή.

Είναι προφανές ότι η Ελλάδα, που δεν μπορεί να χαρακτηριστεί υπερδύναμη, στρατιωτικά ή οικονομικά, οφείλει να στηρίζεται, όχι μόνο στην ισχύ της αλλά σε συμμαχίες για να μπορεί να αντιμετωπίσει τις προκλήσεις που αναφέρονται στη διεθνή σκηνή. Η Ελλάδα, στην προσπάθειά της να προστατεύσει και να εξασφαλίσει την επικράτειά της από τις αναφυόμενες απειλές στην περιοχή των Βαλκανίων, συμμετέχει ως μέλος σε σειρά σημαντικών διεθνών οργανισμών, ενώ η πολιτική της διέπεται από τις αρχές του σεβασμού των διεθνών συνόρων, της σταθερότητας, της ειρήνης και ασφαλείας, καθώς και του πλήρους σεβασμού των ανθρωπίνων και μειονοτικών δικαιωμάτων.

Η Ελλάδα, λοιπόν, είναι μέλος των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), του Οργανισμού Βορειοατλαντικού Συμφώνου (ΝΑΤΟ), της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (ΔΕΕ), του Συμβουλίου της Ευρώπης και του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ), με σκοπό τη διατήρηση της εθνικής της ακεραιότητας και της διαφύλαξης της ειρήνης και της δημοκρατίας μεταξύ των κρατών.

3. Η συνεισφορά της Ελλάδας στην χάραξη πολιτικής της ΚΕΠΠΑ.

Η Ελλάδα είναι μέλος της Ένωσης από το 1981. Σημαντικός «σταθμός» για την άσκηση και χάραξη εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής από την Ελλάδα στα πλαίσια της

ΚΕΠΠΑ μπορεί να χαρακτηριστεί η ελληνική προεδρία του 2003 με τις εργασίες της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης και τις δύο Διακυβερνητικές Διασκέψεις μέχρι τη σύνταξη του κειμένου της Συνθήκης της Λισσαβόνας.

Οι απειλές και προκλήσεις που αντιμετωπίζει η ΕΕ καθώς και οι μακροπρόθεσμοί στόχοι της στον τομέα της ΚΕΠΠΑ καταγράφηκαν στην [Ευρωπαϊκή Στρατηγική Ασφαλείας \(ΕΣΑ\)](#), που συντάχθηκε κατά τη διάρκεια της Ελληνικής Προεδρίας της ΕΕ το 2003 και αποτέλεσε έκτοτε το πλαίσιο αναφοράς για την ΕΠΑΑ (προάγγελο της ΚΠΑΑ) και, σήμερα, την ΚΠΑΑ.

Η Ελλάδα υποστηρίζει μία συνολική προσέγγιση στην αντιμετώπιση των κρίσεων σύμφωνα με την οποία οι δύο πτυχές της ΚΕΠΑ (στρατιωτική και μη-στρατιωτική) θα πρέπει να αναπτύσσονται παράλληλα και ισόρροπα, με συνεκτική χρήση όλων των εργαλείων που διαθέτει η ΕΕ.

Η συμβολή της Ελλάδας στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών στρατιωτικών και μη-στρατιωτικών δυνατοτήτων για τη διαχείριση κρίσεων είναι ουσιαστική και έχει κατατάξει τη χώρα μας μεταξύ των κυριοτέρων υποστηρικτών της ΚΕΠΠΑ. Η συνεισφορά μας αυτή δεν περιορίζει βεβαίως τις αμυντικές δυνατότητες της χώρας μας, αλλά αντίθετα συμβάλλει στην ενίσχυσή τους.

Στο πλαίσιο της συνεισφοράς της στην ανάπτυξη των στρατιωτικών δυνατοτήτων της ΕΕ, η χώρα μας έχει διαθέσει το στρατηγείο της Λάρισας για τη διεξαγωγή αυτόνομων στρατιωτικών επιχειρήσεων της ΕΕ. Μάλιστα, το Ελληνικό Στρατηγείο Λάρισας συμμετείχε στην στρατιωτική άσκηση της ΕΕ 'MILEX 2009'.

Επίσης, η Ελλάδα συμμετέχει στο πολυεθνικό Τακτικό Σχηματισμό Μάχης (Battlegroup) με δυνατότητα ταχείας αντίδρασης, με τη συμμετοχή της Κύπρου, της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Ουκρανίας, και επίσης, στον Αμφίβιο Τακτικό Σχηματισμό Μάχης (SIAF EUBG).

Η Ελλάδα συμβάλλει, επίσης, καθοριστικά στην ανάπτυξη της ναυτικής διάστασης της ΚΕΠΠΑ, με το να θέσει το Πολυεθνικό Συντονιστικό Κέντρο Στρατηγικών Θαλασσιών Μεταφορών (ΠΟΣΚΕΣΘΑΜ) του Πειραιά στη διάθεση της ΕΕ και κρατών-μελών μετά την σύναψη σχετικών συμφωνιών.

3.1 Ελληνική Προεδρία 2003

Το 2003 έχει χαρακτηριστεί ορόσημο στην ιστορία της συμμετοχής της Ελλάδας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ελλάδα ανέλαβε για τέταρτη φορά την προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε μια ιδιαίτερα σημαντική και κρίσιμη περίοδο για την Ευρώπη και τον κόσμο, σε μία περίοδο που το διεθνές περιβάλλον αποδείχθηκε ασταθές και απρόβλεπτο.

Η σύνταξη του σχεδίου Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, η υπογραφή της διεύρυνσης με δέκα νέα κράτη μέλη (μεταξύ αυτών και η Κύπρος), η πραγματοποίηση των τριών πρώτων ευρωπαϊκών, ειρηνευτικών αποστολών, η εντολή στο J. Solana για τη σύνταξη της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας, οι αποφάσεις που ελήφθησαν για την ταχύτερη ανάπτυξη της άμυνας σε ευρωπαϊκό επίπεδο είναι μόνο μερικές από τις που επί ελληνικής προεδρίας.

Επί ελληνικής προεδρίας, η οποία σε θέματα ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας είχε διάρκεια δώδεκα μηνών και με την παρότρυνση της Ελλάδας επετεύχθησαν σημαντικές αποφάσεις όπως:

α. Η αποτελεσματική αντιμετώπιση όλων των εκκρεμών ζητημάτων που δεν επέτρεπαν την πλήρη επιχειρησιακή ικανότητα της Ένωσης και την αποτελεσματική διαχείριση κρίσεων, με την ισόρροπη ανάπτυξη τόσο των στρατιωτικών όσο και των μη στρατιωτικών πτυχών.

β. Η στενότερη συνεργασία μεταξύ της Ένωσης και των ΗΠΑ στον αγώνα κατά της διάδοσης των πυρηνικών και χημικών όπλων, του ελέγχου των εξοπλισμών και της πρόληψης των συγκρούσεων.

γ. Η περισσότερο ενεργή συμμετοχή της ΕΕ στη διεθνή κοινότητα για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας, την προώθηση της ανάπτυξης ικανοτήτων και πολιτικών καθώς και την υποστήριξη της πολυμερούς συνεργασίας με τρίτες χώρες και διεθνείς οργανισμούς, με στόχο την εξάλειψη των διεθνών προβλημάτων μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001.

δ. Η πλήρης επιχειρησιακή ικανότητα της ΕΕ με συνεισφορά δυνάμεων από πλευράς των εταίρων, η εγκαθίδρυση των πολιτικο-στρατιωτικών οργάνων, η εφαρμογή του προγράμματος ασκήσεων της ΕΕ και η ανάπτυξη των διαδικασιών διαχείρισης κρίσεων.

ε. Η Επίλυση στο ζήτημα των σχέσεων μεταξύ ΕΕ-NATO και της συμμετοχής τρίτων χωρών στο σύστημα διαχείρισης κρίσεων της ΕΕ. Οι εξελίξεις αυτές συνετέλεσαν στην αποτελεσματική διεξαγωγή των πρώτων επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων της ΕΠΑΑ και συγκεκριμένα της αστυνομικής αποστολής στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη καθώς και της στρατιωτικής αποστολής στην πΓΔΜ.

Επίσης κατά την εν λόγω Ελληνική προεδρία πραγματοποιήθηκε σημαντική πρόοδος προς καλύτερα καθορισμένες κοινές πολιτικές για την ασφάλεια, την άμυνα και τις εξωτερικές σχέσεις, μέσω της περαιτέρω ανάπτυξης των στρατιωτικών ικανοτήτων καθώς και των ικανοτήτων διαχείρισης κρίσεων και τη σύνταξη της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής Ασφάλειας. Η σύνταξη της πρώτης ευρωπαϊκής στρατηγικής ασφάλειας προσπάθησε να απαντά στις αναφυόμενες προκλήσεις της παγκόσμιας ασφάλειας την τρομοκρατία, τη διάδοση των όπλων μαζικής καταστροφής και το οργανωμένο έγκλημα.

Ως σημαντική επιτυχία της ελληνικής προεδρίας εγγράφεται η ολοκλήρωση των αποκαλούμενων «μόνιμων ρυθμίσεων» ανάμεσα στην ΕΕ και το NATO, παρέχοντας το πλαίσιο για μια στρατηγική συνεργασία σε περίπτωση διαχείρισης κρίσεων. Η επιτυχία αυτή συνέβαλε στην ενίσχυση της επιχειρησιακής δυνατότητας της Ένωσης καθώς και της αποτελεσματικότητας της ΕΕ και του NATO σε αυτόν τον τομέα. Οι ρυθμίσεις αυτές παρέχουν σταθερή βάση για τη στρατηγική εταιρική σχέση μεταξύ ΕΕ και NATO για τη διαχείριση κρίσεων.

Στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων και Εξωτερικών Σχέσεων, στις 19-20 Μαΐου 2003, επιβεβαιώθηκε η επιχειρησιακή ικανότητα της Ένωσης για όλο το φάσμα των καθηκόντων (tasks) Petersberg. Έτσι κατά τη διάρκεια της ελληνικής προεδρίας, πραγματοποιήθηκε η έναρξη των τριών πρώτων επιχειρήσεων διαχείρισης κρίσεων: η ανάπτυξη της πρώτης μη στρατιωτικής αποστολής η αστυνομική αποστολή EUPM στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, η πρώτη στρατιωτική επιχείρηση CONCORDIA στην πΓΔΜ καθώς και η επιχείρηση Artemis στην Βυτία της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό.

Η εξέλιξη αυτή αποτέλεσε ένα σημαντικό βήμα προς την προοδευτική δημιουργία μιας κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας. Η επιθυμία της Ένωσης να ασκεί σημαντική επιρροή σε θέματα διεθνούς ασφάλειας είχε πραγματοποιηθεί πλέον με την ικανότητα ανάληψης ταχείας και αποτελεσματικής δράσης. Η συμπληρωματική δράση με το NATO και άλλους διεθνείς εταίρους θα προσέφερε αμοιβαία πλεονεκτήματα και δικαιότερη κατανομή της ευθύνης για την αντιμετώπιση των προκλήσεων ασφάλειας.

Τέλος, συμφωνήθηκε η δημιουργία εντός του επομένου έτους, ενός διακυβερνητικού οργανισμού στον τομέα της ανάπτυξης αμυντικών δυνατοτήτων, της έρευνας, των προμηθειών και εξοπλισμών. Ο οργανισμός αυτός αποφασίστηκε να έχει ως σκοπό την ανάπτυξη των αμυντικών δυνατοτήτων στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων, την προώθηση και ενίσχυση της ευρωπαϊκής συνεργασίας στον τομέα των εξοπλισμών, την προαγωγή της έρευνας με στόχο την απόκτηση ηγετικού ρόλου στον τομέα των στρατηγικών τεχνολογιών για μελλοντικές δυνατότητες άμυνας και ασφάλειας, την ενίσχυση της ευρωπαϊκής βιομηχανικής και τεχνολογικής βάσης στον τομέα της άμυνας και τη δημιουργία μιας ανταγωνιστικής ευρωπαϊκής αγοράς στον τομέα του αμυντικού εξοπλισμού. Πράγματι, στις 12 Ιουλίου 2004, συστήθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Άμυνας (EDA) με κύρια αποστολή «τη βελτίωση των αμυντικών δυνατοτήτων της ΕΕ στον τομέα της διαχείρισης κρίσεων, καθώς και την υποστήριξη της ΕΠΑΑ στη σημερινή της μορφή και στη μελλοντική της ανάπτυξη».

3.2 Ευρωπαϊκή Συνέλευση και Διακυβερνητικές Διασκέψεις

Το Σχέδιο Συνθήκης για τη θέσπιση Συντάγματος της Ευρώπης, το οποίο παρουσιάστηκε επίσημα από τον Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης V.G. d'Estaing, στο Συμβούλιο της Θεσσαλονίκης, το καλοκαίρι του 2003, πρότεινε σημαντικά μέτρα για τη μεταρρύθμιση της ΕΠΑΑ. Η Ελλάδα συμμετείχε στο Προεδρείο ως μία εκ των τριών χωρών που, κατά τη διάρκεια της Συνέλευσης, άσκησαν την Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η Ελλάδα εξ αρχής είχε τεθεί υπέρ ενός «σαφούς, απλού και κατανοητού» Συντάγματος το οποίο θα συνδράμει στην «προοδευτική ανάπτυξη της ΕΠΑΑ σε ένα σύστημα συλλογικής άμυνας, ξεκινώντας από την επέκταση των λεγόμενων «καθηκόντων Petersberg», χωρίς, ωστόσο, να υπονομεύσει το ρόλο του NATO με οποιοδήποτε τρόπο».

Οι κύριες θέσεις της Ελλάδας αφορούσαν σε μία κοινή άμυνα που σταδιακά θα αποκτήσει χαρακτήρα ολοκληρωμένου συστήματος ασφάλειας, σύμφωνα με τις αρχές της αλληλεγγύης και της αμοιβαίας συνδρομής. Κύρια ελληνική θέση ήταν ότι η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής άμυνας θα λειτουργεί συμπληρωματικά με τη νατοϊκή συμμαχία. Η Ελλάδα πρότεινε, επίσης, τη σύσταση μίας εθελοντικής ανθρωπιστικής δύναμης που θα αποτελείται από νέους εθελοντές από όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ στο πλαίσιο της πολιτικής διαχείρισης κρίσεων.

Η σημαντικότερη, όπως αποδεικνύεται εκ των υστέρων ελληνική πρόταση ήταν η εισαγωγή μιας ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής στη νέα Συνθήκη, αφού η ΕΕ σχεδίαζε να επεκτείνει το φάσμα των αποστολών Petersberg σε νέους τομείς (όπως η καταπολέμηση της τρομοκρατίας) μιας και η σχετική ρήτρα της Συνθήκης των Βρυξελλών (Δυτικοευρωπαϊκή Ένωση ρήτρα 5) ήταν πλέον παρωχημένη. Επιπλέον, η Ελλάδα υποστήριζε ότι έπρεπε τα λοιπά κράτη μέλη να αφουγκραστούν την ειδική θέση ορισμένων κρατών μελών (ουδέτερα κράτη) σε σχέση με τα θέματα άμυνας. Αν τα ουδέτερα κράτη, δηλαδή, δεν επιθυμούσαν να συμμετέχουν αμέσως στη σχετική ρήτρα, θα πρέπει να τους δοθεί η δυνατότητα να επιλέξουν τη συμμετοχή τους, σε μεταγενέστερο στάδιο.

Η Ελλάδα τέθηκε υπέρ της εισαγωγής της ενισχυμένης συνεργασίας στην ΕΠΑΑ, ώστε να είναι εφικτό ορισμένα κράτη μέλη που θέλουν και μπορούν να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες για την άμυνα ή επιχειρήσεις, αφού στη διευρυμένη Ένωση η πολιτική κουλτούρα σε θέματα άμυνας διαφοροποιείται σημαντικά σε κάθε κράτος μέλος. Ωστόσο, η Ελλάδα υποστήριζε ότι οι επιχειρήσεις και δράσεις που θα πραγματοποιούνταν με περιορισμένο αριθμό κρατών μελών θα έπρεπε να

πραγματοποιούνται εντός του νομικού πλαισίου των Συνθηκών και των ευρωπαϊκών θεσμικών δομών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράλληλα, σειρά τροποποιήσεων που κατατέθηκαν από την ελληνική πλευρά πέρασαν στο τελικό κείμενο του σχεδίου Συνθήκης. Οι προτάσεις αυτές αφορούσαν:

- στην κατοχή θέσης αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής από τον Υπουργό Εξωτερικών της Ένωσης,

- στη δυνατότητα των κρατών μελών που συγκροτούν μεταξύ τους πολυεθνικές δυνάμεις να τις θέτουν στη διάθεση της κοινής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας,

- στην εκτέλεση μιας αποστολής, στο πλαίσιο της Ένωσης, σε ομάδα κρατών μελών προκειμένου να διατηρηθούν οι αξίες της Ένωσης και να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντά της, και

- στη σαφή διευκρίνιση ότι στενότερη συνεργασία στον τομέα της κοινής άμυνας δεν θίγει, για τα κράτη μέλη τα οποία αφορά, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τη Συνθήκη του Βορείου Ατλαντικού.

Ειδικότερα, σε ότι αφορά τη μόνιμη διαρθρωμένη συνεργασία η Ελλάδα εργάστηκε ώστε να εξαιρεθεί το κριτήριο ενός ελάχιστου αριθμού κρατών για τη συγκρότησή της, όπως αρχικά προβλεπόταν. Σε ό,τι αφορά τη «ρήτρα αμοιβαίας συνδρομής», η πρόταση της προεδρίας προέβλεπε ότι όλα τα κράτη-

μέλη «προσφέρουν τη συνδρομή τους» στη χώρα-μέλος που δέχεται επίθεση «με όλα τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους». Παρά το γεγονός ότι δε γινόταν ρητή αναφορά σε «στρατιωτικά μέσα», όπως έκανε το σχέδιο Συντάγματος, η ρύθμιση αυτή είχε θεωρηθεί ιδιαίτερα ικανοποιητική για την ελληνική πλευρά, καθώς, με τις νέες ρυθμίσεις, δεν υφίστατο «στενότερη συνεργασία», αλλά μια γενική αρχή την οποία αποδεχόταν το σύνολο των κρατών-μελών.

Ωστόσο, όπως είναι πλέον γνωστό, η Διακυβερνητική Διάσκεψη δεν κατέστη δυνατόν να επιτύχει γενική συμφωνία επί του σχεδίου Συνταγματικής Συνθήκης και κλήθηκε η ιρλανδική Προεδρία να προβεί, βάσει διαβουλεύσεων, σε αξιολόγηση των προοπτικών προόδου και να υποβάλει αναφορά στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το Μάρτιο 2004. Προκειμένου να ξεπεραστεί το αδιέξοδο, η ιρλανδική προεδρία επέλεξε την άτυπη προσέγγιση μέσα από την οποία διαπιστώθηκε ότι μεταξύ των θεμάτων που υπολείπονταν συναίνεσης για να επιτευχθεί ενδεχόμενη ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων δεν αφορούσαν σε αμυντικά ζητήματα. Εντέλει, η Συνθήκη για τη θέσπιση Συντάγματος για την Ευρώπη υπογράφηκε στις 29 Οκτωβρίου 2004 και ακολούθησε η διαδικασία επικύρωσης στα κράτη μέλη.

Συνολικά, η διαπραγματευτική θέση της Ελλάδας τόσο στο πλαίσιο των εργασιών της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης όσο και στο πλαίσιο των δύο διακυβερνητικών διασκέψεων μπορεί να χαρακτηριστεί επιτυχής σε ό,τι αφορά τα θέματα ασφάλειας και άμυνας. Η νέα Συνθήκη, με την ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, τις ρήτρες αμοιβαίας συνδρομής και αλληλεγγύης που αφορούν στα ιδιαίτερα ελληνικά συμφέροντα, μεταμορφώνει τη θεσμική γεωγραφία της Ένωσης με τρόπο που εγγυάται τις ιδιαίτερες ανησυχίες και δίνει

περισσότερες ευκαιρίες στην Ελλάδα.

4. Ελλάδα και Ειρηνευτικές αποστολές στα πλαίσια της ΚΕΠΠΑ.

Η Ελλάδα, ως πλήρες μέλος του ΟΗΕ, του ΝΑΤΟ και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμμετέχει σε ειρηνευτικές επιχειρήσεις, διαθέτοντας στελέχη και από τους τρεις κλάδους των ενόπλων δυνάμεων, με ιδιαίτερη έμφαση σε αυτές που λαμβάνουν χώρα σε περιοχές άμεσου ενδιαφέροντος, όπως είναι τα Βαλκάνια και η ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Η παρουσία των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων έχει διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, σε όλους τους τομείς δράσης, αφού μέσω αυτής έχει καταστεί δυνατή η υποστήριξη της ελληνικής διπλωματίας, έχουν προβληθεί οι εθνικές ένοπλες δυνάμεις στην περιοχή του θεάτρου επιχειρήσεων και έχει προαχθεί το επίπεδο επιχειρησιακής εκπαίδευσης και συνεργασίας με τις ένοπλες δυνάμεις των συμμαχικών κρατών, οι οποίες συμμετέχουν στις πολυεθνικές δυνάμεις.

Η γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας τόσο στη Βαλκανική όσο και στη Μεσόγειο επιβεβαιώνει τη στρατηγική αξία του ελληνικού χώρου για σημαντικές στρατηγικές συγκεντρώσεις δυνάμεων, με στόχο την ανάπτυξη επιχειρήσεων στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής.

Αναλυτικότερα στοιχεία στο Κεφάλαιο Η.

5. Συμπεράσματα

Η Ελλάδα υποστηρίζει την ταχεία ανάπτυξη της κοινής ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, ως τη μόνη πολιτική προστασίας έναντι μιας ενδεχόμενης επίθεσης από την Τουρκία σύμφωνα με την έννοια της συλλογικής άμυνας. Εθνική θέση είναι ότι μία επιτυχής και αποτελεσματική ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας, κατά το ελάχιστο, θα αποτρέψει την Τουρκία από οποιαδήποτε επιθετική στάση κατά της Ελλάδας και της Κύπρου.

Η ευρωπαϊκή πολιτική ασφάλειας και άμυνας θα πρέπει να είναι ένα αποτελεσματικό σύστημα ικανό να ανταπεξέρχεται στην επίλυση των κρίσεων, καθώς και ένα συλλογικό σύστημα που θα εγγυάται την ειρήνη, τη σταθερότητα και την ασφάλεια. Η ανάπτυξη της κοινής πολιτικής θα ενισχύσει την ασφάλεια όλων των κρατών μελών, την προστασία των συνόρων, ενώ παράλληλα θα υπερασπίζεται τα συμφέροντα του κάθε κράτους μέλους και της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά.

Επιπλέον, η Ελλάδα, ως υπέρμαχος της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, υποστηρίζει την ανάπτυξη της ευρωπαϊκής πολιτικής ασφάλειας και άμυνας για την περαιτέρω εμβάθυνση της Ένωσης και την μετέπειτα πολιτική ένωση. Κύριος στόχος οφείλει να είναι η αυτόνομη ανάπτυξη ικανών και ευέλικτων στρατιωτικών δυνάμεων με καθαρά ευρωπαϊκή ταυτότητα, έναν στόχο στον οποίο είναι φυσικό να υπάρχουν πολλές αντιρρήσεις. Ωστόσο, ο όρος «αυτόνομος» σημαίνει για τους Ευρωπαίους συμπληρωματικός ως προς το ΝΑΤΟ και όχι αλληλεπικαλυπτόμενος.

Η Ελλάδα, λόγω των ιδιαιτεροτήτων της γεωπολιτικής της θέσης και κατ' επέκταση των απειλών που αναφύονται και καλείται να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά, είναι εκ των πραγμάτων υπέρ της ανάπτυξης ευρωπαϊκής αμυντικής ταυτότητας αφού εξυπηρετεί άμεσα τα εθνικά της συμφέροντα. Η πολιτική της Ελλάδας βασίζεται στη διαπίστωση ότι τα εθνικά συμφέροντα υπηρετούνται καλύτερα από τη σταθερότητα και τη δημοκρατία στα Βαλκάνια, ενώ η αποτρεπτική ισχύς της ΕΠΑΑ είναι η καλύτερη εγγύηση για την ανάπτυξη

και διασφάλιση της ενημερίας της χώρας. Ωστόσο, πέρα από το ευρωπαϊκό επίπεδο και τις συμμαχίες που συνάπτει για την επίτευξη των στόχων της, σε εθνικό επίπεδο οι δομές, παρά τη μέχρι τώρα επιτευχθείσα πρόοδο, υπολείπονται σε επίπεδο εξευρωπαϊστικών μεταρρυθμίσεων.

Στο σύγχρονο διεθνές περιβάλλον, με τις αναφυόμενες νέες απειλές κρίνεται αναγκαίος ο σχεδιασμός ενός εκπαιδευτικού προγράμματος που θα συνεισφέρει στη βελτίωση των ειδικών και βασικών ικανοτήτων που απαιτούνται για την αποτελεσματική και συνεκτική ανάλυση έγκαιρης προειδοποίησης και για την συγκρότηση μιας κοινής γλώσσας, εντός του υπουργείου εθνικής άμυνας, αναφορικά με την πρόληψη κρίσεων. Αποτελεί κοινή διαπίστωση, ότι στη σύγχρονη εποχή, η ασφάλεια δεν αποτελεί πλέον ένα καθαρά στρατιωτικό ζήτημα ούτε και αποκλειστική αρμοδιότητα των υπουργείων

εθνικής άμυνας και εξωτερικών. Σε πολλές περιπτώσεις μάλιστα, δεν είναι πλέον ευδιάκριτη η διαφορά μεταξύ εξωτερικών και εσωτερικών απειλών για την εθνική ασφάλεια ενός κράτους, μια διαπίστωση που θα ισχύει σε όλο και μεγαλύτερο βαθμό και για την Ελλάδα, καθώς η θεώρηση ασφάλειας της χώρας δεν είναι πλέον αμιγώς «τουρκοκεντρική».

Η Ελλάδα συγκαταλέγεται μεταξύ αυτών που υποστηρίζουν τη διαδικασία της «συνεκτικής προσέγγισης», πιστεύοντας σθεναρά ότι δεν μπορεί να υπάρξει αποκλειστικά στρατιωτική λύση στις σύνθετες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα. Ως μία μικρομεσαία, στρατηγικά και πολιτικά χώρα, η Ελλάδα έχει προσπαθήσει να ενσωματώσει τις πολιτικές της με εκείνες των ευρωπαίων εταίρων της, κυρίως για να διασφαλιστεί έναντι της μεγαλύτερης ανησυχίας ως προς την ασφάλεια, την Τουρκία. Πράγματι, η Ελλάδα έχει ενθαρρύνει την ΕΕ να μετατραπεί σε «παράγοντα παροχής ασφάλειας».

Τέλος, παρά τη γενικότερη πρόοδο, παρατηρείται θεσμικό έλλειμμα σε θέματα στρατηγικού σχεδιασμού και χειρισμού κρίσεων, στην αντιμετώπιση του οποίου, ιδιαίτερα χρήσιμη, θα ήταν η αναβάθμιση του ρόλου της κοινοβουλευτικής επιτροπής άμυνας και εξωτερικών υποθέσεων. Στη σύγχρονη εποχή, η αποστολή της εθνικής άμυνας έχει διευρυνθεί. Ωστόσο, η Ελλάδα καλείται, στο γεωστρατηγικό της περιβάλλον, να αντιμετωπίσει νέες προκλήσεις ασφάλειας με βελτίωση και εκσυγχρονισμό της Πολιτικής και Φιλοσοφίας της οργάνωσης λειτουργίας χρήσης και εκμετάλλευσης των Ε.Δ. και Σωμάτων Ασφαλείας.